Abdülhak Şinasi Hisar'ın "Yahya Kemal'e Vedâ"sı

SEVİM GÜLDÜRMEZ

En iyisi, bırakalım hâtıralar içimizde konuşacakları saati kendiliklerinden seçsinler.

Edebiyatımızda şimdiye kadar muhtelif biyografiler, hatıratlar yazılmıştır, Yahya Kemal için de yazılan ziyadesiyle kitap, yapılan akademik çalışmalar da mevcuttur, hepsini okuduk, okuyoruz ve istifâde ediyoruz fakat her zaman bir edebiyatçının nazarından başka bir edebiyatçıyı okumak, onların tasvir dünyasından bize ulaşan bir râyihayı içimize çekmek ve kapı aralığından meselelere bakmanın hazzını duymak, onlarla münasebet kurmanın en tatlı yolu hâline gelmiştir. Abdülhak Şinasi Hisar'ın *Yahya* Kemal'e Vedâ'sı da bu türden bir küçük kitap: Yahya Kemal ile ilgili yazılmış en kapsamlı hatırat değil şüphesiz ama okumasak, Hisar'ın Yahya Kemal'ine aşina olmasak da olmaz denilebilecek bir mahiyete sahip. Hani günlük yaşamda da biri bildiğiniz bir mesele üzerine konuşur yahut defalarca dinlediğiniz bir hikâyeyi anlatmaya koyulur, siz de nerede ne olacağını artık ezbere bildiğiniz hâlde istifinizi bozmadan yine de dinlemeye devam edersiniz ya, konuşmanın muhtevası değil de anlatanın üslûbu sizi kendisine çeker, Hisar'ı okurken hissedecekleriniz yaklaşık olarak bunlar fakat iki kişi arasındaki münasebetin şahsî taraflarını görmek de pekâlâ mümkün.

Hisar'ın tabiriyle "kendi kendine yazılmış" bulunan bu kitap Yahya Kemal'in dünya zemininden ayrılmasının üzerinden çok geçmeden basılır fakat eser son birkaç zamanın ürünü değil, maziden o güne uzanan bir hatıralar, gözlemler ve du-

yumlar bütünüdür. Yazar tüm bunlar dışında Yahya Kemal'in eserlerine ve hayatına dair bazı tespitlerini de aktarır. Belli ki "hazin bir gün, Yahya Kemal'in ölümünü duyduk." diyen Hisar, kalemiyle hem üzüntüsünü hem de cömert bir şekilde şair hakkında tüm bildiklerini okuru ile paylaşma yoluna gider yahut Yahya Kemal ile ilgili sahip olduğu tecrübenin kendisiyle birlikte kaybolmasını istemez. Hangi perspektiften bakılırsa bakılsın kitap en azından bir göz aşinalığına değer.

Hisar, Yahya Kemal'in Paris yıllarına ziyadesiyle vakıftır ve hatta kendisi de onunla Paris'te tanışır fakat anlattıklarına göre Yahya Kemal, Quarter Latin'in sınırları dışına çıkmayı pek fazla tercih etmez, Hisar ve grubunun gittiği tiyatrolara devam etmez, herkesin hayranlıkla takip ettiği sanatkârları ziyaret etmez ya da büyük gezinti mahallelerinde dolaşmaz, Ecole Libre des Sciences Politiques'e yazılan şaire "*Quartier Latin'in ana caddesi olan, büyük kahvehanelerin bulunduğu ve talebelerin Boul-Miche diye yadettikleri Boulevard Saint-Michel üstündeki kahvehanelerde, ya Türklerin çok gittikleri Soufflé veya daha ziyade edebî bir şöhreti olan Vachette kahvehanesinde rastgelinir.*"

Paris'te kendi sesini arayan Yahya Kemal, o zamana kadar tesiri altında kaldığı şairlerden de uzaklaşmaya başlar. Hâmid'in, Fikret'in, Cenab'ın yerini Nerval, Baudelaire, Hugo, Mallermé, Rimbaud, Verlaine, Heredia ve Moréas gibi şairler alır fakat Hisar'a göre bilhassa Verlaine'in şiirini Baudelaire'e tercih eder ve Jean Moréas'la Vachette kahvehanesinde günde birkaç kez görüşür. Ancak yine de Yahya Kemal eski üstatlarını ziyaret etmeyi de ihmâl etmez. 1906 senesinde Paris'ten Londra'ya giderek Hâmid'i bir terzi dükkânının üstündeki dar bir apartman dairesinde ziyaret eder, dönüşünde de Hisar'a Hâmid'le ilgili güzel intibalarını aktarır fakat bu Yahya Kemal'in Paris öncesinde ve Paris'in ilk yıllarını kapsayan devrede yazdıklarını yok saymasına engel olmaz. Hisar'ın Galatasaray Lisesi'nden götürmüş olduğu bir albüme yazdığı soneler, defterin yanmasıyla yok olur ve Yahya Kemal de o zamana kadar yazmış olduğu şiirleri imha etmeyi tercih eder. Zîra Hisar'a göre Yahya Kemal "*dokuz sene müddetle Paris'in şiir ve sanat havası içinde yaşamış olduktan sonra oradan gazel söyleyerek dönen bir şairdir ki* Yahya Kemal, eve döndükten uzun yıllar sonra yaptığı ikinci Paris ziyaretinde hayal kırıklığına uğrar ve Abdülhak Şinasi Hisar'a yazdığı mektubunda: *Ben mi çok değiştim? Paris mi çok değişmiş? Pek iyi fark edemiyorum; lâkin galiba ikimiz de çok başkalaşmışız. Paris'te eski tadı hiç bulamadım. İkametimin ilk haftasından itibaren İstanbul'u özlemeye başladım."* der. Şairin bu hislere gark olmasının sebebi yalnızca Paris'in yahut kendisinin geçirmiş olduğu değişim değil, aynı zamanda İstanbul şehrinin üzerindeki tesiridir de. İstanbul'un fethini bütün maddî ve mânevî çehreleriyle duyan, hisseden, imparatorluk zamanlarının şuuruna nüfuz ederek şehrin sırrına varan fakat tüm bunları yaparken gününü de ıskalamayan ve istikbâle ulaşmayı amaçlayan Yahya Kemal için İstanbul, sade bir semtini sevmenin bile bir ömre değeceği bir hâl alır yahut Hisar'ın ifadelerine göre Yahya Kemal, *bir güzel, bir ince yaz havası açıklığı içinde parıldayan İstanbul mahallelerinin yüzünü ve ruhunu şiire aksetmiş duyarak kendini bir İstanbul şairi bilmek hazzını bol bol tat"*tığından, şehirle arasında şahsî ve umûmî bir bağ kurduğundan artık dünyadaki başka hiçbir şehri İstanbul'a değişmez.

Paris'ten elinde birkaç beyitle dönen fakat daha "şiirleri olmadan mısraları, eseri olmadan şöhreti" olan şair, geldikten kısa bir müddet sonra "şair Yahya Kemal" olarak anılmaya başlanır. Hatta kitapta anlatıldığına göre bazı şairler Yahya Kemal'in hızla yayılan bu şöhretine tepki gösterir. Cenab Şehabeddin: "*Evvelce şiirler vardı; şairler lâedri olabilirlerdi. Şimdi ise şairler meşhur. Lâkin şiirler lâedri der.* Rıza Tevfik ise "*Evet, Yahya Kemal güzel yazıyor ama insan dört mısra ile şair olur mu?* şeklinde bir eleştiri getirir. Süleyman Nazif'in "*Yahya Kemal'in 12 tanesi bitirilmiş ve 12 tanesi de bitirilmemiş olarak 24 mısrasını gördüm, okudum ve beğendim. Başkaları ise bunları görmeden alkışlıyorlar!* dediği aktarılır ve Şair Nigar Hanım'ın da şairin şöhretinden biraz alındığı fakat onu takdir etmekten de geri durmadığı paylaşılır. Ancak nihayetinde Yahya Kemal'in etrafında bir edebî muhit teşkil eder, Hisar şairin yaptıklarını

ya da yapmak istediklerini isabetli bulur:

> *"Mısralarını istediği kemale erdirinceye kadar, hazret-i Eyyüp aleyhüsselâm gibi sabırlı, iymanlı, itimatlı bulunmalıydı. Yahya Kemal her mısraını bir pirinç tanesine bir Fâtiha yazar gibi her birine bir gazel, her gazeline bir dîvan icmal etmek ister gibi hazırlıyor ve bir şi're malâyâni şeyler değil, hakîkî bir klâsik, bir milli kültüre lâyık en ince ve olgun hisleri ve fikirleri ve âhenkleri duyurmak azmiyle bu şiirin en yüksek nümunelerinden ibdâ etmek istiyordu. Burada (Türk Ocağı'nda) söylediği nazariyeler ve okuduğu mısralar gençler üzerinde etmek istediği tesir edebiyat ve sanate çok hayırlı oluyordu."*

Türk Ocağı'ndaki sohbetler Yahya Kemal için mühimdir. Zîra yazarken ihtiyatlı ve tereddütlü olan şair konuşurken bir o kadar cesurdur, böylelikle bu sohbetler birer ders hâline gelir, şiirleri "tarihimizin içini aydınlatan ışıklar" gibi dinleyenlerin ufkunu da aydınlatır, gençleri etrafında toplar. Hatta son zamanlarda bir hayranı Yahya Kemal'in fikirlerini ve sözlerini kaydetmeye bile başlar. Oysa Hisar'a göre şair, şiirlerinin yazılıp okunmasını değil, ezberden söylenip duyulmasını ve klasik seviyeye gelmesini ister. Bu sebeple Yahya Kemal basılmamış olan bütün şiirleri üzerinde tekrar tekrar kalem oynatır. Her ne kadar şiirleri dilden dile dolaşsa da onun için bitmiş telakkî edilmediğinden her an bir değişikliğe açıktır. Yalnızca kendi şiirleri üzerinde değil başka şiirler üzerinde de tashih yapar, kelimelerin yerlerini değiştirir. Hisar, bu açıdan Yahya Kemal'i Paul Valéry'ye benzetir. Çünkü Valéry de tıpkı Yahya Kemal gibi "şiirlerindeki kelimeleri bir kuyumcu merakıyla tartarak, mûsikîlerini dinleyerek ve edalarının yerlerini değiştirerek büyük bir dikkatle" tashih eder fakat Yahya Kemal, Valéry'den çok fazla bahsedilmesini istemez, Hisar'ın tespitine göre "belki de kendisinin pek sevilmesini muhabbetine bir rekabet" sayar. Yahya Kemal, şiirleri konusunda bu kadar titizlikle davranırken diğer yandan muhtelif mecmualardan toplanan şiirleri kendisinden izinsiz olarak "24 Şiir ve Leylâ" ismiyle basılır ve dağıtılır. Basılan bu kitap ziyadesiyle baskı hatası ve tashih içerir. Yahya Kemal, bu duruma çok kızar, dostları arasında da bu konudan hiç bahsetmemeyi tercih eder. Abdülhak Şinasi Hisar, dostu için "*İnanılmaz şair Yahya Kemal'in şiirleri var fakat*

kitabı yoktu. der. Ancak Yahya Kemal daha hayatta iken şiir kitaplarının nasıl olacağını, hangi şiirleri ihtiva edeceğini ve nasıl bir tasnif yapılacağını düşünür. Bu vaziyeti Hisar şu şekilde aktarır:

> *"Benim bir defterime 10.8.1942'de kaydettiğim bir notuma göre Yahya Kemal o zaman da iki şiir kitabını neşr için tanzim ederken bu kitapların birincisinde Paul Valéry'nin Album des Vers Anciens'in dediği gibi eski tarz şiirleri, gazeller, şarkılar, tazminler, taştîrler, tahmisler vesaire bulunacaktı. (...) Yeni lisanla Paris'den beri yazdığı şiirlerini ise bunları ikinci kitabına ithâl etmek istiyordu."*

Yahya Kemal, çeşitli dergilerde yazılar da yazar ve hatta 1921 yılında *İleri* gazetesinde imzasız olarak yazdığı siyasî makaleler karşılığında her yazı için beş lira alır ve şair buna çok memnun olur, "adeta ömrünün ehemmiyetini artık kazanmış gibi"dir.

Abdülhak Şinasi Hisar ve Yahya Kemal, "Rindlerin Ölümü" isimli şiirin yayınlanmasından bir sonraki gün buluşurlar. Hisar, Yahya Kemal'e uzun bir ömür diledikten sonra bu şiirin ikinci kıtasının mezar taşına hâk ettirilmesini teklif eder. Hisar'ın anlattıklarına göre Yahya Kemal bu fikir karşısında bir lahza duraklar fakat daha sonra Madrid elçiliği sırasında Sait Paşazâde Kemal Bey'e ölünce mezar taşına bu mısraların yazılmasını istediğini söyler:

> *"Ölüm âsûde bir bahâr ülkesidir bir rinde;*
> *Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter.*
> *Ve serin serviler altında kalan kabrinde*
> *Her seher bir gül açar; her gece bir bülbül öter*."

Yahya Kemal'i rahatsızlığı boyunca pek çok dostu Cerrahpaşa'da ziyaret eder, bu dostlarından biri olan Asım Sönmez'e bitirilmemiş beş gazeli için Allah'tan bir yıl daha ömür vermesini dilediğini söyler. Artık hastalığı şairi iyice zorlamaktadır, arkadaşı General Nazmi Çağan'a ise *¦Hastalığımı bu kadar duymamıştım. İnsan sıhhatten ibaret demekmiş.* der. Dostlarının ısrarıyla hastanede kalan Yahya Kemal'in arzusu ertesi sabah Park oteldeki odasına dönmektir fakat 1 Kasım 1958 günü 9:50'de dünya zemininden ayrılır. Cenaze töreni 2 Kasım'da yapılır ve Hisar müşahedelerini kitabının sonunda okuru ile paylaşır:

> *"Merasim cenaze namazıyla başladı. Türk bayrağına sarılan tabut Fatih Camii'nden gençlerin kollariyle, elleriyle kaldırılarak, Sultan Mehmed'in türbesi önündeki musalla taşına konuldu. Cenaze namazı kılındıktan sonra gençlerin kollariyle ve elleriyle taşınarak Fatih türbesi önünden Şehzadebaşı yolunu takib ile Beyazıd Meydanı'na ve İstanbul Üniversitesi önüne getirildi.*
>
> *Halk, gayet kalabalıktı. Cenazeye iştirâk edenler, caddeleri kaplıyan bu halk önünden her iki yandan geçen iki sıra arasından atlı polisler, yaya polisler, askerler, teşrifat memurlarının yanlarından yürüyorlar ve kalabalık bir yol arasından geçiyorlardı. İstanbul'un bu tarihî gününde, tarih meraklısı bu şehir halkı bu müteessir cenaze merasimine iştirâk ediyordu."*

Birine veda etmenin pek çok yolu vardır, Bazen hiçbir şey yapmadan yer küredeki ayrılıkların geçici olduğu idrakiyle sabırla bekleriz, bazen de söylemek istediklerimizi içimizde tutmanın vermiş olduğu ağırlıktan kurtulmak için mürekkebin gücünden istifâde

etmeye çalışırız. Eğer Abdülhak Şinasi Hisar gibi bir edebiyatçıysak ve dostumuz da saygıdeğer bir başka edebiyatçı ise kesinlikle bu ikinci yol kaçınılmaz olur fakat amacımız bu sefer sadece kalbimizi zor duruma sokan yahut zihnimizi meşgul eden fikirlerden kurtulmak olmaz. İsteriz ki sahip olduğumuz tüm tecrübe ve bilgi başkaları tarafından bilinsin, yazdıklarımızı okuyanlar bir de bizim perspektifimizden bakabilsinler ve yaşadıklarımız, hissettiklerimiz kalıcı hâle gelsin. İşte o zaman vedalar, veda olmaktan çıkar, ebediyete uzanır ve yıllar sonra bile bir sahaf dükkânının deposunda koliler arasında yazdıklarınıza rastlanabilir, onu bulan kişi çıkıp üzerine bir şeyler söyleyebilir, hatta üzerine bir de yazı yazma cüreti bile gösterebilirler.

İstifâde Edilen Kaynaklar:

Abdülhak Şinasi Hisar, **Yahya Kemal'e Vedâ**, Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1959.

Yahya Kemal Beyatlı, **Kendi Gök Kubbemiz**, Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1961.